

LÆSØ KIRKENYT

Byrum, Vesterø og Østerby Kirker, 32. årgang, nr. 2

*“ Vi mindes stille de tapre døde,
hvis navne lever i Danmarks navn,
og takken søger til dem, der segned,
og dem, der sidder med tunge savn.
Gud trøste dem, der har lidt og stridt,
Til det blev forår og Danmark frit,
og Danmark frit.”*

Mads Nielsen, 1945

Juli - August - September - Oktober 2025

Kontaktoplysninger

Kirkebogsførende sognepræst:

- Eva Bernhagen, Kærmindevej 1A
tlf. 2149 1001 evb@km.dk
- mandag er fast fridag
- V/præstens fravær samt øvrige ferie-fridage** omstilles du til den vikarierende præst tlf. 2149 1001

Kirkekontoret

- Henvendelse vedr. kirkegårde** til Graverteamet: Kirkegårdsleder Birgitte Melchjorsen, medhjælper Lone Wachmann og Tiina Olsen
- Byrum:** Byrum Hovedgade 50 Tlf. 2010 7090
mail: byrum@laesoeikirker.dk
- Vesterø:** Præstevejen 37 Tlf. 2927 3666
mail: vestero@laesoeikirker.dk
- Østerby:** Østerbyvej 77 Tlf. 2145 1008
mail: oesterby@laesoeikirker.dk
- Kordegne** Grethe Nyeng Havnhøj træffes mandage 8.00 - 10.00 tlf. 2497 6434 mail: gnh@laesoeikirker.dk
Mail vedr. kirkebogsregistrering: gnh@km.dk
Postadresse: Kærmindevej 3 9940 Byrum. Att.:GNH

Organist og Kirkesanger

- Organist:** stillingen er pt. vakant.
- Kirkesanger:** Dorte Birk Olkjær

Menighedsrådsmøder

- Alle møder er offentlige og afholdes i Sognehuset Kirkensgaard Kærmindevej 1 i Byrum kl. 18.50
- Dato:** annonceres i Læsø-Posten og på hjemmesiden
- Referater:** tilgængelige i øens kirker samt på kirkenes hjemmeside.

Læsø Menighedsråd

- Formand:** Miriam Hansen, Tyvholvej 8, Gl. Østerby tlf. 2022 5108 miriamlhansen@gmail.com
- Øvrige rådsmedlemmer:** Kirsten Tonsgaard, Else-Marie Pedersen, Anker Juul Strøm, Sheila Røn, Eva Bernhagen, Monika Frank Olesen, Barbara Fritsch.
- Regninger og øvrige henvendelser** vedr. Læsø Kirker & Menighedsråd sendes til mail: 8437@sogn.dk

Kirkeværges

- Byrum :** Karsten Petersen, Stoklundvejen 8, Byrum. Tlf. 3124 2179
- Vesterø:** Peter Møller Sørensen, Sneppevej 6, Østerby. Tlf. 3078 2410
- Østerby:** Andreas Haaber, Præstevejen 13, Vesterø. Tlf. 2013 6897

Kirkens Åbningstider

- Øens tre kirker er dagligt åbne fra kl. 8.00 - 16.00
Entré for besøgende i Vesterø Kirke -INFO v/kirken.

Læsø Kirkers Menighedspleje

- Formand:** Jørgen Toftlund, Kongevejen 3, Vesterø 5362 0651 - Mail: mjtoftlund@gmail.com
- Besøgstjenesten:** Kontaktperson Jørgen Toftlund.
- Søndags - Cafeen:** Kontaktperson Jørgen Toftlund
- Vågetjenesten:** Kontaktperson Hanne Junge.
Tlf. 5137 2363 - Mail: hanne@jungerne.dk

Kirkens Øvrige Frivillige

- Arrangementudvalget:** Formand Inger Bondesen, tlf. 2112 2333 Mail: bondesen.laesoe@mail.tele.dk
- Koncertudvalget:** konst. formand Kirsten Melchjorsen
Tlf. 2442 8299 mail: melchjorsenkirsten@gmail.com

Mulighed for kor

- Strengkorret** - øver mandage i Kirkensgaard
Kontakt Grethe Sonne Hansen 2144 7984
- Pop-up-kor** - øver udvalgte onsdage kl. 18.30 - 20.30 Kontakt Christian Fritsch 5065 7187

Mulighed for transport til kirke

Læsø Menighedsråd tilbyder **GRATIS** kørsel til GUDSTJENESTER, der foregår i Læsø kirker på søndage samt søgnehelligdage - jul, påske, pinse m.m.

Bestilling skal foregå SENEST kl. 15.00 dagen før ønsket kørsel.

Bestilling foregår på tlf.: 2232 2636 og foretages af brugeren.

Læsø KirkeNyt

- udgives af Læsø Menighedsråd tre gange årligt: marts, juli og november måned.
- Redaktionen:** Kirsten Tonsgaard og Eva Bernhagen.
- Ansvarlig for layout og red.** Grethe N. Havnhøj.
- Deadline til næste blad:** 8. september 2025
- Grafisk tjek & eftersyn:** Hans Nepper og GNH
- Tryk:** Øko-tryk Aps. Skjern
- Omdeling:** Nordjyske Distribution. Modtager du ikke bladet da send kirkekontoret en mail herom og vi kontakter Nordjyske. Næste blad omdeles 30/10.
- Tilgængeligt:** I Læsø's kirker samt øens turistbureauer.

*Tekst: Eva Bernhagen
- sognepræst på Læsø.
Foto: Eva m.fl..*

Vores ældste søn Roland slutter sin skolegang på Læsø om ganske kort tid. Hans skoletid syn-ger på sidste vers, og i dag har han været til ek-samen i skriftlig biologi. Det leder tanken hen på juni 1993, hvor jeg gik til folkeskolens afslut-tende afgangsprøve i 9. klasse, og fejrede sidste skoledag sammen med de få andre, der skulle videre i gymnasiet fra min klasse på Taastrup Realskole. Vi var lidt under halvdelen, der af-sluttede. De andre fortsatte i 10. klasse.

Sidste skoledag var jeg udklædt i et sammen-surium af en masse skolehæfter, som min mor havde klipset sammen. Jeg lignede en mellem-ting mellem Madam Skrald fra Muppet Show og Trolldmanden fra Oz. I hånden havde jeg min gamle meddelsesbog, som lærerne kunne skri-ve en hilsen i. Det var der mange, der gjorde, og bogen har jeg stadig. Siden er det blevet til mange eksaminer. Jeg husker sommerfuglene i maven, og hvordan jeg sad og terpede lige til det sidste, for jeg havde måske ikke været super flittig året igennem, og så måtte man jo sidde

og svede på solrige majdage, hvor man egent-lig hellere ville været taget ud i det blå.

Nu er det Roland, der skal afsted fra Læsø og ud i det blå. Hvad der venter ham, er vi lidt u-sikre på, men vi er overbevist om, at det bliv-er noget godt. Efterskole-ophold var ikke no-get, man gjorde det meget i, i mine forældres omgangskreds på den københavnske Vestegn. Jeg har derfor ingen erfaring dermed.

Heldigvis har min kære ægtefælle været afsted på efterskole på Fyn, og han husker det som en rigtig god tid, en modningstid, som han ikke sjældent beretter om for vores børn.

Vi forsøger at nyde den sidste tid, hvor vi har Roland hjemme, og projektet er fra min side at lave en køkkenhave, som vi kan være fælles om. Det lykkes med større eller mindre held, og jeg kan godt se, at jeg er nødt til at betale arbejderne i vingården for deres indsats. De gør det ikke frivilligt.

Denne spændte og melankolske tid med afsked og nye begyndelser i luften er ganske som tiden i kirkeåret mellem påske og pinse, hvor discip-lene venter på at få Helligånden og dermed kraf-ten til at fortsætte virket efter Jesu gerning på jorden. De er i en ventetid. Og helt ærligt, er vi ikke alle sammen det? På den ene eller anden måde. "Hver ting til sin tid," siger vi. Men tiden

Foto: Karsten Neve Petersen.

går jo ubarmhjertigt og leder os frem imod en afslutning. Hvad enten vi vil det eller ej. Så kan man tænke over, om man fik brugt tiden, man fik givet, på en god måde. Tiden er ikke kun sekunder og minutter, det er også bare at være, måske for at indstille sig på en opgave, for at forlige sig med sin tilværelse eller for at være hos den, der har det svært, den der er bange, eller den, der venter på døden. Det var jo det, ventetiden oprindeligt skulle bruges til. Men det kan fylde umådeligt lidt i vores forståelse af tid. Vi betaler os fra at få udført de opgaver, som Gud gav os at udfylde ventetiden med.

Det afspejler sig også i det forhold, at de fleste mennesker henter trøst i deres liv, ved at se bagud. De efterladte ved et dødsfald kan sige: "Han har haft et godt liv, nu må vi leve af minderne." Det er den trøst, vi oftest giver hinanden. Men det er ikke den trøst, Jesus giver. Han ser ikke tilbage, men fremad. De efterladtes sorg skal blive til glæde, for det skal blive anderledes, når han kommer igen. Ifølge vores begreb om tid, er tiden kort og tiden går - men man kunne også vende det om og sige, at tiden kommer.

Tiden kommer til os øjeblik for øjeblik, time for time. Hver morgen møder os en ny dag. Der er en verden til forskel på at møde tiden og på at løbe af sted efter den. At møde tiden er at leve med forventningen om, at noget godt er i sigte. "Om en kort tid ser i mig igen, da skal jeres hjerte glæde sig, og ingen skal tage jeres glæde fra jer." Det er, hvad vi venter på. Også når tiderne er trælse og onde. For så er det nemlig, vi henter det religiøse sprog frem. Hvis vi har et sådant. For det religiøse sprog – taknemmelighedens og bønnens og troens sprog – det kommer ikke uden videre dumpende af sig selv. Det skal læres, det skal opøves, og det skal bruges. Det er en opgave, som vi må tage på os.

Mens jeg skriver, er en kunstner ved at afslutte sit ophold på Per Kirkebys atelier Haabet. Det er Ingeborg Annie Lindahl fra Norge, der har været her siden 1. april. Jeg hentede hende, hendes mand Jon og datter Ingvild på 5 år ved færgen, da de ankom, for jeg har været deres vært på Læsø. Det blev ikke til så meget ud-

veksling, for jeg blev overhalet af sygdomsforløb i familien og påskefejrning.

Ingeborg har malet 4 fantastiske billeder ude på Haabet i de 6 uger, hun har været her. Grundtonen i hendes Læsø værker er blå. Farven hedder "true blue", og det betyder oversat "oprigtigt melankolsk eller deprimeret", og det er netop den stemning Ingeborg arbejder med. For hende betyder at arbejde med kunst en proces af ødelæggelse, før der skabes. Og nogle gange på samme tid. Det er en cyklus. Hun har lavet events, hvor hun ødelagde et af sine malerier ved at viske det ud, mens publikum betragtede det. Nogle blev så berørt af ødelæggelsen, at de kom til at græde.

Hun arbejder med kridt, og det er et mineral, der findes i jorden, og som vi består af. Mennesket er kalk og kridt. Ingeborgs værker, som hænger på Nationalmuseet i Oslo, er så store og dramatiske fjeldlandskaber, at man ikke kan gå forbi, uden at gå ind i det, altså man oplever fysisk og kropsligt at blive indbefattet i det.

Et af hendes værker malet eller farvet på Læsø forestiller Pigestenen. Og der står nederst ved stenens side en henvisning til et digt af Per Kirkeby: "Hvor ofte har jeg ikke beklaget mig..":

***“Hvor ofte har jeg ikke beklaget mig
over alt det grønne
en påtrængende annonceret farve,
der om foråret drog erobrende over
landet
og kun blev nedbrudt af en solid som-
mertørke
grønt var grønt
mit syn er åbenbart
blev træt af disse årlige beklagelser
og har trukket grønt helt ud af reper-
toiret
så nu kan jeg ikke se det
men de siger det er forår
nu savner jeg den, den grønne farve
håbet er lysegrønt
men fortvivlelsen er sort
nådigt... ”***

Digtet er en reference til, at farven grøn fik det til at skære i øjnene på Kirkeby. Den grønne farve vækker en modstand hos ham. Og dermed også hos Ingeborg, der nu opholder sig i den store danske kunstners atelier, og ser og gennemgår de landskaber, som han så opholdt

sig i. Vi bliver let forført af det første vi ser, siger Ingeborg. Men der er flere lag i et landskab. Hvordan kan vi tage alle lag ind? Tager vi vare på øjeblikket, på kulturen og på naturen? Eller glider vi for hurtigt videre, som turister på gennemfart igennem landskaber, som vi ikke rigtigt tager ind, som vi ikke rigtigt forholder os til. Går vi i dybden...

Det er nogle af de tematikker, spørgsmål, som Ingeborg arbejder med. Hun lider af en autoimmun gigtsygdom, fortæller hun mig. At lave kunst bliver dermed også en måde at kontrollere smerten på. Det er en udsættelse af smerten. En vej hun kan gå i sit liv, der gør, at hun kan bære smerten. Og skabe glæde, undren og inspiration for os andre. ”Hvis du ikke tør fejle, så lærer du heller ikke noget.”

At lave kunst er både offentligt men også vældig privat. Det vidste Kirkeby og det ved Ingeborg. Her bliver det vigtigt, at man hele tiden udsætter sig for de ting, som man har modstand mod. Det er det, der bringer livet og den kunstneriske proces videre. Man må opsøge de ting, som man egentlig ønsker at undgå. Netop det, der gør os melankolske eller triste. Hvorfor?

Hun maler landskaber, Sørfjorden og barndommens udsigt fra køkkenvinduet i Harstad, Tromsø regionen, hvor hun er vokset op, frem med hvidt kridt på sort baggrund. Ingeborg navigerer efter de norske fjelde, og her på Læsø er der en flad struktur. Det siger hun ikke som et afsavn, men som en konstatering. Da Ingeborg kom hertil og cyklede med familien ud i landskabet, var alle knopper på træer og buske intakte. Foråret, våren var i sin hvilen. Men på de 6 uger er alt sprunget ud i et hvidt blomsterhav. Derfor forestiller et af værkerne svinget, når man cykler fra Byrum ad Tørkerivej.

” Når man tegner naturen, udsætter sig for den, forstår man, hvorfor man skal tage vare på den.” Ingeborg Annie Lindahl.

Det var et kort, men betydningsfuldt møde i mellem kunstneren og præsten. Og jeg glemmer hende ikke lige foreløbig. Afskedens time er nær, men Ingeborgs blå farve glemmer jeg ikke. Den kan ingen tage fra mig.

Jeg vil slutte min klumme med et afskedsbrev, skrevet af den danske frihedskæmper Christian Ulrik Hansen, der blev skudt og døde i København d. 23. juni 1944. Han skriver brevet til sine forældre og tre søskende i Farsø.

“ Vestre Fængsel 23. juni 1944

Kære alle sammen

Det bliver så mit sidste brev til jer. Om 3 timer vil jeg ikke mere være til. Derfor skal det på en gang være min sidste tak og min sidste hilsen til jer.

Lov mig straks ikke at sørge. Der er intet at sørge over. Jeg ville gerne have sagt farvel til jer inden, men det lader sig åbenbart ikke gøre. Derfor må jeg nu her forsøge at sammenfatte det alt sammen.

Først tak, far og mor, for hvad I altid har været for mig, jeres offer har været stort; jeg har i mit liv forsøgt at gøre mig værdig til dette offer. I kender mig, I ved, hvad jeg har kæmpet for og dør for. Lad det leve i jer og gøre vort hjem stærkt i tidens storme. Lad det binde jer sammen, I kære fem. Så bliver da disse tre, tro, håb og kærlighed, men størst af disse er kærligheden: Lad kærligheden gro i jer, lad den vokse med ham, som kom herved alene for at bære og sone vores skyld. Også min skyld har han taget på sig. I troen på, at han har taget min synd på sig, i håb om, at han vil tage mig ved hånden og i kærligheden til ham, er det, jeg dør. Derfor er det ikke meningsløst, at jeg dør. Tværtimod, der er en dyb og stor mening dermed. Livet og døden er slet ikke modsætninger, de fuldkomnengør jo kun hinanden.

Derfor, I kære fem, jeg skal dø. Når I får dette brev, har jeg alt længe været død, men giv mig alligevel lov til at leve imellem jer, lad mig blive ved at gå sammen med jer derhjemme. Og send en gang imellem en kærlig tanke til mig, der hvor jeg er, bed en gang imellem en bøn for mig.

Lis, Hans og Bent, vær altid gode ved far og mor. Skab jer et hjem, dansk og kristeligt.

Opdrag jeres børn til at elske Ham, der gav sit

liv for os, og til at elske det land, Gud gav os. Jeg har villet så meget, og jeg har nået så lidt. Du, lille Bent, du er endnu kun 5 år, du kan nå at fortsætte det, jeg begyndte. Far og mor, lad ham få en opdragelse, så han kan fortsætte. Min aktie skal, som jeg har skrevet det, bruges til at købe bøger til Bent, og han skal have dem på sin fødselsdag hvert år, ikke skolebøger; men bøger i den ånd, hvori jeg har levet og dør. Det er en smule vemodigt at skue tilbage og frem. Tilbage på alle de skønne, lyse minder, jeg har haft sammen med I kære derhjemme og mine venner. Og fremad på alle de mange opgaver, jeg syntes, der måtte blive mit kald at løse. Men minderne vil leve deres eget stille liv, og andre vil løse opgaverne. Send mine hilsener til alle mine skolekammerater og venner, dem i Farsø, bedstefar og – mor, morbror, tante Karen og Ramsings. Om to timer står Solen op. Så knalder skuddene udover landet. Græsset græder dug, men se, Solen står op og kysser duggen og græsset. Og hjemme i haven åbner blomsterne deres duftende kalke. Rosen gløder. Se Solen står op. Alle I derhjemme. Bøj knæ i solopgangen. Bøj knæ og bed til Ham, der ville give sit liv, for at vi kunne leve. Se, solen stiger op over landet, Guds strålende sol. Græd ikke; thi Gud lever og velsigner. Snart råber Han sit HOLDT ind i denne grædende, lidende verden, snart vil Han erstatte sin kærligheds strengthed med dens mildhed.

Og det skal da være mit allersidste ønske, når freden er inde, tag da et forældreløst tysk barn

til jer i stedet for mig Thi således forlanger Gud det af os, at vi skal være redskaber først for hans strengthed, så for hans mildhed. Gud i vold.

Christian ”

Vi forstår, hvorfor dette brev er udødeliggjort. Hvorfor det er gemt for eftertidens øjne at læse. Som Jesus, der lader glæden skinne igennem sorgen, lader Christian også sin glæde ved livet og troen på Jesu opstandelse fra de døde skinne igennem. Ja, han beder endda om at forældrene må være dem, der tilgiver tyskerne, dvs. fjenden deres uret, brøde, vold og krig. Han beder om, at de må være dem, der rækker hånden ud og byder fred. Og de efterladte loves en glæde. I skal komme til at glæde jer igen, lover han. Og: den glæde I har, kan ingen tage fra jer. Den glæde I havde engang, skal I komme til at opleve igen, for det gør Gud muligt.

Og selvom man kan tænke, at det var spild af liv og talent, at denne unge mand skulle dø, og forældrene gennemgå sorg og smerte over tabet, er det alligevel som om, at trøsten og håbet får overtaget. Ligesom vi må tro og bede for de mødre og fædre, der i krig og ufred sender deres børn afsted ud i livet. Hvordan bliver byrderne for dem? Får de styrke og mod til at leve det liv, der bliver deres. Og kan de på deres livs sidste dag bøje knæ og sige Gud tak, og vil de gå ind i opstandelsens lys sammen med Jesus? Det må vi love dem, at de kan tro på. Og vi kan på en nuanceret måde også forklare det for dem, uden at virke belærende. Der er så meget godt givet i Bibelen, og Jesus selv åbner det op for os.

”Og der hvor jeg går hen, der kender I vejen.” Johs, 14, v.4-5. Så er det, at disciplen Thomas indvender: Herre, vi ved ikke hvor du går hen, hvordan kan vi så kende vejen? ” Men vi kender godt den vej, for vi går på den hver eneste dag i vores liv. Det er livets vej, den, der fører os til Gud, som er Sandheden med stort S. Sandheden lever i os alle, og vi kender den, når vi møder den. Vi erfarer, at sandheden er der, og at den ikke altid er nem at omgås eller leve med. Men den er der. Den former sig ikke, efter det jeg vil. Nej. Man kan ikke løbe om hjørner med sandheden, med Gud.

Man kan også gå ud ad alle mulige andre veje og tage en omvej af og til. Det har vi nok alle sammen prøvet. Men dybest set vandrer vi alle på vejen frem mod Gud. Måske skal man gå så meget grueligt igennem først – jævnfør Johannes evangelistens billede af fødslen som en sej tid. Men måske er der også noget godt i vente, når ventetiden er forbi. Noget, vi kan glædes ved.

Så lad os blive ved med at vente og håbe og gå sammen ad livets vej, mens vi bruger tiden til det, den er beregnet til.

Rigtig glædelig sommer og husk at komme ud i det blå – du kan med fordel cykle af Tørkerivejen fra Byrum... ♦

*Tekst: Miriam Hansen
- formand i Læsø
Menighedsråd.
Foto: GNH*

Godt i gang med samarbejdet

Menighedsrådet har i løbet af de seneste måneder arbejdet på at lære hinanden at kende og finde vores roller i de forskellige opgaver og udvalg, som menighedsrådet varetager. Det er en vigtig proces, hvor både nye og erfarne medlemmer bidrager til et stærkt fællesskab og et godt samarbejde.

En udfordrende, men hjertevarm start

Den nye rådsperiode begyndte første søndag i advent. Vi stod over for udfordringer, da vi manglede både fast kirkesanger og organist. Heldigvis trådte mange frivillige og medarbejdere til og hjalp med at sikre, at julen og nytåret blev fejret med sang og musik. Vi er meget taknemmelige for denne store opbakning. Organiststillingen er stadig vakant. Vi søger en ny kirkemusiker og håber og tror på, at det nok skal lykkes. Indtil da er det mest Christiane Linden og Mogens Jensen, som er afløsere.

Tak til Kasper Köhl Jensen

Læsø Menighedsråd vil gerne rette en stor tak til vores tidligere organist Kasper for mere end 20 års samarbejde ved kirkerne på Læsø og som korleder for kirkekoret. Kasper stoppede i december 2024, og vi ønsker ham alt det bedste fremover.

Velkommen til ny kirkesanger

Fra 1. januar ansatte vi Dorthe Birk Elkjær som kirkesanger. Hun er opvokset på Læsø og er efter mange år på fastlandet vendt hjem til øen. Vi byder Dorthe hjerteligt velkommen og er allerede glade for samarbejdet.

Snart rejser Christiane og Dorthe sydpå med interesse i at dygtiggøre sig i sang og orgelspil på kirkemusikkens område. Et 5-dages kirkemusik-kursus er tilrettelagt af Løgum-

kloster Kirkemusikskole og Løgumkloster Refugium. Det bliver nok inspirerende og oplevelsesrige dage i det Sønderjydske.

Nyt fra menighedsrådsarbejdet

14. januar deltog hele menighedsrådet i kurset "Ny i menighedsrådet", faciliteret af Lisa fra Landsforeningen af Menighedsråd. Kurset gav os værdifuld viden om menighedsrådets mange opgaver og ansvar – både de kirkelige og de administrative. Det var en lærerig dag for såvel nye som erfarne medlemmer og har givet os et godt fundament for det videre arbejde.

Synsdag

Hvert år er menighedsrådet, kirkeværger og bygningskyndig rundt ved alle kirkens bygninger og kirkegårde, for at se hvad der trænger til reparation eller nyanskaffelser inden budgetlægning senere på året. Nogle af de ting som er planlagt til udførelse i 2025 er blandt andet for Østerby: tæppet i kirken foran alteret udskiftes med et trægulv. Nye lamper på kirkegården. For Vesterø: redskabsrum netpudes og kalkes. Ny yderdør i kapellet. Sognehuset Kirkensgård og præstegården kalkes. Der er virkelig mange ting at holde styr på og at bruge penge til.

Vi ser frem til nye og spændende opgaver, som vi medlemmer vil gøre vores til at løse på bedste vis. Det er vi valgt til. ♦

LÆSØ MENIGHEDSRÅD

Hvad skal der ske med os, når vi dør?

” Kiste, urne, skov, “ukrudt” i vor Herres vilde og mægtige natur, udslettelse over åbent hav, eller... mulighederne er mange - har du taget stilling?

Traditioner for menneskets sidste hvilested ændrer sig - også på Læsø, hvilket f.eks. påvirker udtrykket på kirkegårdene. Det må vi forholde os til, og det må vi tage hånd om.

I samarbejde med lokalbefolkningen ønsker Læsø Menighedsråd dialog og inviterer til samtalemøde torsdag 11. september i Sognehuset Kirkensgaard.

Til dette møde kan der bl.a. samtales om:

Hvordan er dit ønske til gravsted?

Hvordan er dit ønske til øens kirkegårde i fremtiden?

Tidspunkt, oplæg og mødeform annonceres på relevante medier, når arbejdsgruppen har planlægningen på plads og datoen nærmer sig.

Kom og del dine ønsker.

Hvem er interesseret i sit eget "Læsø Kirker kaffekrus"?

Hvor er det hyggeligt – efter søndagens gudstjenester er der nogle flittige og dejlige mennesker, som tilbyder kaffe eller te og småkager - hjertelig tak for jeres indsats! Og så kan prædiken diskuteres, nyheder kan udveksles, god smalltalk kan praktiseres. Vi får papkopper, drikker vores kaffe eller te - og efterfølgende ender kopperne i skraldespanden. Okay, papkrus er mere miljøvenlige end plastikkrus, men de er også engangskrus. Derfor foreslår jeg, at vi gentænker måden at nyde vores kirkekaffe på. Den nemmeste måde ville være, at enhver medbringer sin egen kop hjemmefra, tager den med tilbage efter gudstjenesten og rengør den derhjemme. En smartere idé kunne dog være at købe dit eget krus m/Læsø Kirker logo og dit navn på - du kan medbringe det til gudstjenesten og tage det med hjem. Hvad synes I om idéen?

Bestil hos Matthias Grün senest 1. august på mail: <mailto:matthiasgruen59@gmail.com> eller ring tlf. 5016 5342

Et krus i keramik med et "Læsø kirker design" på begge sider og personligt navn på koster ca. 70,- kr.

*Tekst:
Kirsten Tonsgaard.
Foto: GNH m.fl.*

De stadig flere tomme pladser på mange af landets kirkegårde - også på Læsø - er en udfordring, der kræver handling og nytænkning. Et stigende folkeligt ønske om askespredning på havet og urnebegravelser har medført, at gravstedsområder rent arkitektonisk falder fra hinanden. Det traditionelle standardgravsted med perlegrus, omkranset af buksbom er under afvikling, og dermed bliver der frigjort utrolig meget plads - en plads, som kan bruges anderledes.

Men hvordan skal fremtidens kirkegård se ud, og hvilke værdier skal præge den fremover?

Kan kirkegården for eksempel blive bevaret som et værdifuldt, fælles erindringsrum, når vi opfinder andre og nye begravelsessteder?

For Elof Westergaard (f. 1962), biskop over Ribe Stift, teolog, forfatter og formand for Foreningen for kirkegårdskultur er det blevet en mærkesag at bevare den danske kirkegårdskultur og henlede vores opmærksomhed på kirkegården og dens særlige betydning som et fælles offentligt sted og som det sidste hvilested for det enkelte menneske. Kirkegården fortæller os, at vi skal dø, men den er tillige et sted, hvor det står klart, at livet har betydning.

Den 5. december 2024 gæstede Elof Westergaard Læsø og holdt i den anledning et spændende og inspirerende foredrag under overskriften ”Skabt, skrøbelig og håbefuld” for et lydhørt og talstærkt publikum i Sognehuset Kirkensgaard.

Vesterø kirkegård fra 2018 fotograferet af Henning Larsen.

Overskriften er hentet fra bogen af samme navn, som Elof Westergaard har skrevet, og som udkom i 2022. Bogen er, ifølge bagsideteksten, en håndsækning til en revitalisering af kirkegården, hvor forfatteren åbner kirkegårdslågen og byder os indenfor med et både teologisk, kirkepolitisk og sjælesørgerisk blik.

Efter en introduktion til temaet for foredraget: Kirkegården og vigtigheden af at værne om dens særlige værdi og eksistensberettigelse i en tid, hvor nye begravelsesformer vinder indpas, pointerede Elof Westergaard, hvor betydningsfuldt det er, at vi begraver hinanden ordentligt, det vil sige med værdighed og respekt. I den forbindelse fremhævede han overordnet kirkegården som værn mod dehumanisering og barbari. Det betyder noget, at mennesker ikke ender et tilfældigt sted, på en vilkårlig losseplads eller i en massegrav, som det for eksempel skete under Holocaust (1941-1945) og folkedrabene i Bosnien (1992-1995), men begravnes på et afgrænset sted, hvor der er plads og rum for en markering af det levede liv.

Elof Westergaard har en livslang veneration for kirkegårde - ikke mindst pga. sin opvækst i et stenhuggeri i Lemvig, hvor han sleb og rensede gravminder og marmorplader som ung. Kirkegårde er for ham trøsterige og rolige steder præget af grøn natur, som flere gerne må få deres naturlige gang på og krydse ind over, når de er

på vej et eller andet sted hen. Han beskriver kirkegårde som værdifulde sorg-rum, hvor det bliver tydeligt, at de døde er væk og fortsat har plads i menneskers fællesskab. Kirkegårde og kirkegårdskultur har således åbenbare kvaliteter, som rækker ud over spørgsmål om drift, økonomisk rentabilitet, teknik og miljø. Desværre har folkekirken, ifølge Elof Westergaard, haft et for ensidigt fokus på kirkegårdens økonomi i mange år, hvor kirkegårde primært bliver betragtet som en økonomisk byrde, hvor det handler om at få skabt sammenhæng mellem indtægter og udgifter, og det kan få negative konsekvenser, som det fremgår af dette citat fra Skabt, skrøbelig og håbefuld, s. 15:

Kirkegårdsdrift er forbundet med teknik, miljø og økonomi, men kirkegårde har også altid med kultur og religion at gøre.

Uden øje for det kulturelle og religiøse aspekt, som kirkegårdene har, mister de deres relevans og betydning som begravelsessted og vil i stigende grad blive valgt fra.

Hans store engagement for at værne om den danske kirkegårdskultur kom da også klart til udtryk under foredraget. Med en kort historisk gennemgang af kirkegårdskulturen fra reformationen og op til i dag, tydeliggjorde Elof Westergaard, at den skabes af mennesker og bliver til i et samspil med og under påvirkning af den livsopfattelse, de kulturelle og religiøse værdier, som findes i samfundet.

I dag præges vores kirkegårdskultur i høj grad af kremering og dermed urne-begravelse, som langt de fleste danskere vælger som alternativ til den traditionelle kistebegravelse. Andelen af danskere, der bliver kremeret, er fra 2023 med 86,5 procent vokset til 87,9 procent i 2024. Heraf fik 11 procent deres aske spredt, en stigning i faktiske tal på 284 flere askespredninger i 2024 end året før. Det viser nye tal fra Danske Krematoriets Forening.

Elof Westergaard kom i sit foredrag ind på, at han ser askespredning, hvor asken fx ofte bliver strøet ud over havet, som et udtryk for et ændret natursyn og en større længsel efter at blive

indoptaget i naturen. Han lagde ikke skjul på sin dybe skepsis over for denne begravelsesprocedure, da havet, som bekendt, sletter alle spor, og dermed fratager de efterladte et konkret sted, hvor de kan gå hen og mindes den afdøde. Elof Westergaard understregede derfor vigtigheden af at få talt med ens pårørende, inden man tog beslutningen om at blive askespredt.

Længslen efter at blive indoptaget i naturen afspejles også tydeligt i fremkomsten af de mange private og enkelte kommunale skovbegravelsespladser, som er blevet etableret rundt omkring i landet. Flere og flere danskere foretrækker nemlig at blive begravet under et træ på et sted, de selv eller deres efterladte har valgt. Urnenedsættelser i skov blev tilladt i 2008. I skoven får man som pårørende til den afdøde et fast sted at gå hen, som man ikke skal vedligeholde. Valget af skoven handler ikke nødvendigvis om et fravalg af kirken, snarere et tilvalg af naturen, men denne begravelsespraksis udfordrer ligeledes den danske kirkegårdskultur.

Endelig vælger ca. 25 procent af danskerne at blive begravet uden mindsten på kirkegården - altså anonymt - hvilket også sætter sit præg på indretningen. Elof Westergaard påpegede i den sammenhæng det paradoksale i, at vi alle er individualister i livet, men afstår fra at have en mindsten i døden. Den primære årsag, til at vi vælger den anonyme begravelsesform, er, at vi ikke vil ligge vores efterladte til last. Mobiliteten er øget, og det betyder, at vi vokser op et sted, flytter til et andet og stifter familie et tredje sted. Vi bor som familie ikke i nær samme grad som tidligere tæt på hinanden, og derfor kan det være en udfordring at passe et gravsted.

Et fænomen, som modsvarer ønsket om anonymitet, er imidlertid anbringelse af en QR-kode ved ens gravsten, hvor interesserede med et tryk på mobiltelefonen kan få vist afdødes portræt og historie på skærmen. På Skt. Nikolai Kirkegård i Holbæk er der sat QR-koder på flere af de grave, der fortæller en væsentlig historie om gamle holbækkere. Dette tiltag er et udtryk for, at der er en stor interesse for at fortælle andet og mere end bare navnet på den afdøde.

Fotos fra Skt. Nikolai kirkegård. Den røde ring viser os QR-kodens lille sten placeret v/gravstenen. Foto: Lena Kamilla Jensen

Elof Westergaard mener, at der i dag er brug for et mere generøst blik på kirkegården, hvor det æstetiske og historiske, det landskabsmæssige og håndværksmæssige bliver tilkendt værdi. Det er vigtigt at betragte kirkegården som et poetisk erindringsrum. I sin bog *Skabt, skrøbelig og håbefuldt* skriver han flg. på s. 50:

Kristendommens force er, ligesom det i øvrigt gælder for en række andre religioner, at den giver sprog, ritualer og rum til at tage afsked med den døde. Gudsforholdet tydeliggør samtidigt, at et menneske er mere end stov og natur. Det medfører et stærkt fokus på en værdig og menneskelig afsked og plads til sorgarbejdet. Det vil måske være en overraskelse for nogen, men værdighed og menneskelighed trives godt i en konfessionel ramme.

Kirkegården skal være et hyggeligt og rart sted at komme, og her spiller ud over mindeaspektet det grønne aspekt en vigtig rolle. Aktuelt er der en grøn dagsorden i samfundet, som påvirker vores opfattelse af, hvordan kirkegården skal se ud og forvaltes, og det mere naturprægede trænger sig på - herunder nye gravsteds typer og ny beplantning med for eksempel løvfældende træer og blomstrende stauder i stedet for de udbredte stedsegrønne planter. Kirkegårde er også begyndt at give plads til områder med afvekslende, vildtvoksende og uplejet natur for bl.a. at fremme biodiversitet, men også, fordi vi mennesker faktisk befinder os godt i sådanne omgivelser.

Elof Westergaard pointerede under foredraget, at vi mister noget historie, hvis kirkegårdene forsvinder. De skaber sammenhængskraft og en større forståelse for andre. På en kirkegård får vi hele byens/lokalområdets historie. Den er hele tiden med til at understrege, at vi mennesker hører sammen som et fællesskab, og derfor synes han, at det er utrolig vigtigt både at bevare og udvikle kirkegårdene. Elof Westergaard er således tilhænger af, at vi bl.a. passer bedre på gamle gravsten, men fraflytning, øget mobilitet samt ændret begravelsespraksis, jf. kremation, har forkortet tiden for, hvor længe vi bevarer et gravsted. Sten sløjfes hurtigere, og samtidig har den sidste ændring af reglerne for bevaring af gravminder også medført, at færre sten bliver bevaret. Hvis kirkegårdens karakter som erindringssted ikke skal forsvinde helt, mener han derfor, at fredningstiderne skal gøres længere. På Island er der fx. en fredningstid på 75 år!

Kirken skal være tydelig omkring, hvad den kan tilbyde: ”Der er plads til ALLE!” på en kirkegård - også medmennesker med en anden religion. På flere kirkegårde i Danmark er der indrettet særlige pladser til muslimer. Kirkegården skal afspejle, at den er et værdifuldt fælles rum for os alle og må gerne fremvise en mangfoldighed af symboler og tegn. Der bør derfor være en konsensus om ikke at nedlægge, men tilpasse. Det er dog vigtigt, hvem der driver kirkegården, for det er ikke specielt hensigtsmæssigt at overlade driften af den til kommunen, som der er en tendens til i større byer som Århus. Her bliver ansvaret for to kommunalt-drevne kirkegårde varetaget af Teknik og Miljø, som, i Elof Westergaards optik, ingen sans har for kirkegårdens særlige karakter.

Der er et pres på kirkegårdens økonomi pga. de ændrede begravelsesmønstre, hvor flere bl.a. vælger små urnegravsteder. Derudover falder folkekirkens medlemsprocent, og vi flytter fra landet mod byen. Ifølge Hans-Henrik Nielsen, medlem af bestyrelse for Landsforeningen af Menighedsråd og formand for udvalget for Økonomi, Bygninger og Grøn Omstilling er underskuddet på landsplan på kirkegårdsdriften, eksklusive krematoriedrift, nu på lidt over 1.000.000.000 – altså en milliard – kroner. Det betyder, at mere end 20% af kirkeskatten bruges til at dække kirkegårdenes underskud. Det samlede underskud er voksende, men der er dog betydelige forskelle på underskuddets størrelse rundt om i landet. Det betyder, at mange kirkegårde i de kommende år skal drives for færre penge.

Hvor mange tomme gravsteder, den enkelte kirkegård har tilovers, varierer meget, men på landsplan bliver kun omkring 20 procent af kirkegårdenes samlede areal anvendt til gravsteder. Et urnegravsted fylder nemlig kun en fjerdedel af et kistegravsted og har en halvt så lang fredningsperiode, dvs. 10 år.

De danske kirkegårde er i gang med en større omlægning for at imødekomme efterspørgslen efter urnegravsteder, alt imens man tager stilling til, hvad der skal ske med de store, ubrugte arealer. Mange kirkegårde er i (fortsættes side 18)

“ VI ER MINIKONFIRMANDER - MØDES HER PÅ KIRKENS GRUND

VENNER

VENNER

“BIBELENS MYSTERIUM”

I en MINI-weekend går 3-4. klasses elever + hjælpe og voksne ledere på opdagelse i bibelen, egne og hinandens hjerter og tanker, i fælles refleksioner.

Hvordan er f.eks. en go' ven?

Vi spejler os i fortællingerne om Jesus. Vi tænder lys - både i konkret og overført forstand. Vi leder sammen efter glæden og at glæde hinanden, så vi på trods af små og store uoverensstemmelser lykkes med i fællesskab at synge “ M E G A venner for evigt - med GUD i midten står vi tæt, tæt sammen”! Andagt, sang, fællesskab, kram og tårer, leg og latter. En fantastisk MINI-weekend gav boblende livsglæde og håb i et tæt fællesskab med GUD i midten.

Må vi alle være bevidste om *hvem* vi har i midten af vore fællesskaber.

“ Jesus blev født i en stald i Betlehem, siden blev han døbt i floden Jordan. Så gik han omkring og fortalte om Guds rige - og om Guds kærlighed til os.

Da det blev påske, blev Jesus forrådt, korsfæstet, en død så smertefuld. Men en morgen skøn, opstod han fra gravens mørke - den sejr har os givet håb”! ♦

VENNER

SYNGER, LYTTET, LEGER OG ÅBNER BIBELENS MYSTERIUM ”

V
E
N
N
E
R

*Tekst & foto:
Sheila Røn,
Læsø Menighedsråd
- kontaktperson.*

Dag 0: Inden turen “I Luthers Fodspor” går til Tyskland, Erfurt, starter nogle af os i Tversted. En skøn eftermiddag og aften hos Ole og Susanne Dybro, der bor i det smukkeste område nær å, strand og hav. Tidligt i seng og tidligt op.

Dag 1: Afgang fra Tversted 04.15 og ankomst i Erfurt, Tyskland kl. 19.00.

Langs Autobahn v/Harzen bliver jeg pludselig opmærksom på, at her gik grænsen mellem Øst- og Vesttyskland indtil 1991. Det gav mange taknemmelige tanker om den frihed, jeg oplever i mit liv!

Dejligt hotel Mercure midt i byen og en skøn aftentur rundt i det middelalderlige kvarter med smukke bygninger og store kirker. Her er en dejlig livlig, men tryk atmosfære.

“ I LUTHERS FODSPOR ”

Arrangør: Aalborg stift med rejseledere: biskop Thomas R. Rasmussen, provst em. Ole Dybro og Christian Fritsch (Læsø). Turen er købt via det tyske rejsebureau, Neubauer Touristik m/ 7 overnatninger på 4★ hoteller, 4 nætter i Erfurt og 3 nætter i Wittenberg. Morgenmad og aftensmad samt indgangsbilletter inkluderet i prisen = ca. 10.500 kr.

Målgruppe: Turen henvender sig til alle m/interesse i at besøge steder, byer og bygninger, som Martin Luther har haft tilknytning til samt undervejs at opnå indgående kendskab til reformationen, som begyndte i 1517. På rejsen tages forskellige temaer fra Luthers liv og værk op, herunder dåben, cølibat kontra ægteskab m.m.

Sheila Røn var med “I Luthers fodspor” slut maj måned og deler her uddrag og fotos fra sin rejsedagbog med os. ♦

Dag 2: Erfurt var religiøst centrum og handelsby i middelalderen, hvilket bl.a. byens mere end 10 store kirker vidner om. Byen var beboet af mange rigmænd, hvilket genkendes i de meget smukke, pompøse og rigt detaljerede bygninger. I dag har vi set universitetet, hvor Martin Luther (ML) påbegyndte jurastudiet og senere skiftede fakultet til teologi. I universitetskirken var der, i anledning af Tysklands befrielsesdag 8. maj, en udstilling, hvor jeg især blev optaget og rørt over de mange tyskere, der deserterede fra nazismen og derfor blev henrettet. Efter en kold faßbeer i en hyggelig gårdhave var der rundvisning i Erfurts Domkirke. Senere orgelkoncert i Predigerkirche, hvor fire unge talenter spillede hver deres satz fra J.S. Bach, som åbning på udstilling om Nobels fredsprismodtager Albert Schweitzer, organist og socialarbejder. Og endelig kan jeg sige, at jeg er i godt selskab m/34 andre rejsende, heraf tre Læsø-boere.

Dag 3: Udflugtsmålet var minebyen Eisleben, også kaldet Lutherstadt Eisleben. Byen havde både klokke- og kanonhåndværkere boende, som brugte kobber og andet metal fra minerne til fremstilling. I dag er byen mest kendt som ML's føde- og dødsby. Vi så begge huse og besøgte også Evangelischer Petri/Pauli Kirche. Her fortalte biskop Thomas, om hvordan Luther fik indført barnedåb, som indtil da kun havde været forbeholdt voksne. Kirken har foruden en døbefont også et kar integreret i gulvet. Tilbage i Erfurt overværer vi en studenterdemonstration fordi deres Bafög = SU i Danmark, ikke bliver udbetalt for tiden.

Dag 4: Turen gik til en af verdens bedst bevarede middelalderborge; Wartburg (UNESCO verdensarv). Det var her, ML oversatte den latinske bibel til tysk, hvormed han skrev historie og gjorde bibelen til allemandseje. Borgen er rigt udsmykket med udsøgt brugskunst og ligger strategisk højt placeret, et visuelt under. Bagefter fortsatte vi til

den nedenforliggende by, Eisenach, og spiste frokost på et meget autentisk gasthaus, LutherStuben. I samme by er komponisten Johan Sebastian Bach født, hans barndomshjem "Bachhaus" besøgte vi. Han må have lavet andet end at komponere, for han er fader til 20 børn! Tilbage i Erfurt blev sidste aften fejret med "fingerspisegefühl" i en ridderlig kælderrestaurant med sauerkraut usw.

Dag 5: Inden den 2 1/2 times lange bustur fra Erfurt nordpå til Lutherstadt Wittenberg blev det til lidt flere oplevelser i Erfurt. Nogle har måske hørt om det frygtelige tordenvejr, ML oplevede på vej fra Eisleben til Erfurt tilbage i 1507. Nuvel... Den arme Luther, der lå nedslagen på jorden, påkaldte sig Sankt Anna (Jomfru Marias moder) og lovede fra denne dag at tjene Gud. Han begav sig derfor snart efter mod Augustinerklostret i Erfurt og blev her optaget som munk. Netop dette kloster har jeg besøgt i dag. Mosaikkerne i de fleste af vinduerne er ældre end ML og hører til blandt de ældst bevarede i verdens kirker. En snedig kirke medarbejder tog initiativ til, at vinduerne blev taget ud tidligt under 2. Verdenskrig og derfor har vi andre fornøjelse af dem i dag. Få ruder er dog erstattet, fx. i venstre vindue øverst er dette gjort med en Lutherrose. I februar 1945 fandt en tragedie sted i Augustinerklostrets biblioteksbygning. Under et bombardement fra engelske fly havde knap 300 mennesker, primært kvinder og børn, søgt tilflugt. De 267 af dem døde. Under en moderne overbygning er ruinerne bevaret til ære for de faldne. Naglekorset som findes her, er af symbolsk betydning. Det er blandt de 55 naglekors i verden, som en særlig engelsk forening uddeler til steder, hvor englænderne har bombet - som en måde at bede om tilgivelse for meningsløsheden. Museet bød også på udstilling fra tiden under murens fald, hvor Erfurt igen kunne nyde friheden efter næsten 50 års kontrol. 230 meter over byen Erfurt står en af 16. hundred

tallets bedst bevarede barokfæstninger Petersberg. Foruden militærisk museum er der fantastisk udsigt over Erfurt og delstaten, Thüringen som byen ligger i. Et kærligt farvel til Erfurt og goddag til Lutherstadt Wittenberg.

Dag 6: Lutherstadt Wittenberg bød på et kort visit i Lutherhaus, hvor Luther boede sammen med sin hustru, Katharina de Bora (ja, præsterne kan også takke reformationen for at de i dag har ret til at gifte sig). En reformator står ikke alene, det fik vi i dag slået fast. I Wittenberg boede ligeledes sprogprofessoren Phillipp Melanchton, maleren Lucas Cranach samt præsten Johs. Bugenhagen og til dels kurfyrsteseekretær Georg Spalatin. Alle var de nære venner og medreformatorer. Den danske præst og reformator fra Ribe, Hans Tausen har studeret i Wittenberg. I bykirken Skt. Marien, hvor ML prædikede, er det vennerne Lucas Cranachs (den yngre og den ældre), der står bag altermaleriet og flere andre malerier i kirken. Det specielle for malerierne er den symbolik, der tilegnes reformationen og klart tager afstand til katolicismen. Luther og Katharina er viet her i bykirken af Bugenhagen. I slotskirken ligger både ML og Melanchton begravet. De 95 teser, som kickstartede reformationen blev hængt op på slotskirkens dør og er i dag foreviget i bronze. Som bonusinfo kan jeg fortælle, at vores dronningemoder Margrethe står bag det røde klæde med Lutherrose og reformationsflammer, som slotskirken bruger i pinsen.

Dag 7: I dag gik turen til Torgau. Byen er kendt for at markere nazismens endeligt. Det var netop ved floden Elben, at sovjetiske (herunder ukrainere) mødtes med amerikanske tropper. På renæssance slottet i Torgau hvor Luthers ven, Georg Spalatin boede, fik Luther lov til at sætte sit eget præg på slotskirken. Luther havde svært ved at beslutte sig for, om det var prædiken eller musikken, der var vigtigst. Derfor fik han placeret orgelet og

prædikestolen i cirka samme højde. Biskop Thomas havde forberedt en prædiken til dagen og Chr. Fritsch arrangeret en dygtig lokal organist til at akkompagnere fire salmer, tre af Luther og en af Kingo, samt indlede og afslutte med præ- og postludium fra J.S. Bach. Kong Chr. 3.'s datter, kurfyrstinde Anna af Danmark boede på slottet i Luthers samtid. Torgau slot fungerede som en slags kirkeministerium for kantalliets administration, således at spørgsmål vedrørende visitation af de luthersk-evangeliske kirker i Europa kunne behandles her. En lille skål for Kong Frederik X i anledning af hans 57 års fødselsdag blev gennemført i bussen og et sidste besøg på det lokale bryggeri i Wittenberg blev det også til. Fællessang m/Babsi og Chr. i hotellets lobby afsluttede på hyggeligste vis rejseselskabets sidste aften. ♦

HVAD FIK MIG TIL AT DELTAGE?

Siden gymnasietiden har jeg opfattet Luther som en helt, der forsvarede frihed og fællesskab. Med hans oversættelse af bibelen fra latin til tysk, blev bibelen allemandseje og forholdet til Gud blev nu ophøjet til en relation mellem den enkelte og alfaderen. Som ung var jeg glad for at denne mand havde kæmpet for mine rettigheder for at være Guds barn. Den følelse har jeg stadig. I nov. 2023 så jeg Lutherfilmen i biografen v/kirkens Filmkræs. Kalle og Bodil Kessler indbød til at komme med på rejsen "I Luthers Fodspor". Straks vidste jeg, at det var "min" rejse. En slags pilgrimsrejse, der kunne forene min tro og historiske indsigt. Turen har været fuldstændig fantastisk både på det historiske, menneskelige og religiøse plan. ♦

disse år ved at udvikle sig til at blive rekreative, grønne områder, som ikke kun appellerer til efterladte og sørgende, men til borgerne i bred almindelighed. Omlægningsplanerne er dog både dyre og kræver et stort planlægningsarbejde fra menighedsrådene.

Elof Westergaard rundede sit foredrag af med en opfordring til at invitere ”byen,” jf. lokalbefolkningen, indenfor og inddrage den i omlægningsplanerne af kirkegården: ”Det er alt-afgørende, at folkekirken lytter til befolkningens ønsker.” Det giver helt sikkert mening, hvis kirkegården skal bevare dens relevans for dem, der skal bruge den.

Han er uden tvivl på en vigtig mission i forhold til at bevare, men også udvikle den danske kirkegård, som er en del af vores kulturarv. Elof Westergaard ser med skepsis på vores flugt fra den og minder os bestemt og myndigt om, at mennesker er jordvæsener bundet til historien og stedet, også når vi dør.

Det var både lærerigt, inspirerende og ansporende at få et indblik i hans tilgang til kirke-

gården med dens unikke blanding af kultur og natur og ikke mindst potentiale som fælles, værdifuldt og poetisk erindringsrum og naturligt opholdssted for alle - også i fremtiden!

På Læsø er omlægningen af kirkegårdene også i fuld gang, og det er ønskværdigt at det sker med respekt for og integrering af deres historie og med ambition om at skabe nogle smukke, grønne opholdssteder med meget mindre grus, som afspejler Læsøs natur og fremmer biodiversitet. Det skal være rart og naturligt at færdes på kirkegårdene, både når man vil sørge, mindes, læse, tegne, strikke, gå en tur, slappe af, drikke en kop kaffe, samtale og fundere over tilværelsen. Det er et bevarings- og udviklingsarbejde, som menighedsrådet bør arbejde aktivt for.

Kirkegården binder død og liv, tid og evighed sammen. Det er derfor godt at gå en tur på kirkegården. Vi lærer der, at vi alle skal dø, vi får et realistisk billede af, hvad det vil sige at være menneske, og vi bliver samtidig mindet om betydningen af livet og styrket i håbet.

Citat fra Skabt, skrøbelig og håbefuld, s. 84. ♦

I forbindelse med arbejdet på kirkegården søges pårørende/kontakter til Dolmers familiegravsted på Vesterø kirkegård. Et lille skilt på graven det seneste halve år om at ”pårørende bedes kontakte graveren” har desværre endnu ikke givet resultat. Kender du nogen m/relationer til familien, bedes du kontakte graveren tlf.: 21451008.

På forhånd tak for hjælpen.

Mvh graverteamet.

ANKER SIGFUSSON

BACHS CELLOSUITER I BYRUM KIRKE TIRS. 1. JULI KL. 20.00

Cellister kalder Bachs cellosuiter for cellisternes bibel. Kom og få en fantastisk cellokoncert og et gensyn med Anker Sigfusson, når han denne sommeraften vil spille to af den gamle mesters suiter.

I 2015 besluttede Anker Sigfusson – tidligere cellist i Aalborg og Sønderjyllands symfoniorkestre - som den eneste cellist i verden udelukkende at hellige sig Bachs seks fantastiske cellosuiter for at opnå ultimativ fordybelse og perfektionering af suiteerne. Han har spillet mindst tre cellosuiter dagligt siden og finder det yderst interessant at iagttage, hvordan suiteerne positivt og konstant udvikler sig over tid. Sigfusson har tidligere besøgt vores ø og vil denne gang præsentere de sidste af de seks suiter, der betegnes som enestående musik, der kombinerer melodi og harmoni i ét instrument, som kun Bach kunne gøre det.

Entré: 80, - kr. - billetsalg v/ indgangen.

GANGSPIL TRIO I BYRUM KIRKE TIRS. 15. JULI KL. 20.00

Tre af Danmarks mest berejste og prisbelønnede folkemusikere inviterer os på en rejse gennem hjemlandets musiktraditioner, så er du til gamle dansemelodier og sange fra hvert et hjørne og afkrog af kongeriget, kan du få et herligt gensyn med "Gangspil", der sidst besøgte vores ø i det coronaramte 2020. De har rejst tusinder af kilometer og spillet hundredvis af koncerter siden da - herhjemme, i det øvrige Europa, Japan og ikke mindst Canada og U.S.A., hvor gruppen har spillet over 200 koncerter i løbet af de sidste 10 år. I nov. 2024 modtog de da også "Årets tradiionspris" v/ DMA Roots for bl.a. at udbrede dansk folkemusik i Nordamerika.

Det fejrede de ved at udgive et nyt album: "Gangspil live at Alice, Copenhagen", der åbner med tre festlige, fejende Læsøpolkaer, som vi helt sikkert bliver præsenteret for i løbet af koncerten.

Kristian Bugge (vokal og violin) Sonnich Lydom (harmonika, mundharmonika og sang) og Malene Beck (klaver og indisk harmonium) byder i Byrum kirke på polkaer, jigs, seksture, lyriske valse, medrivende reels og svedige, hurtige hopsaer plus de særlige "Sønderhoning" melodier fra Fanøs berømte musikskat. Kristian og Sonnich var blandt de første 12 musikere, som i 2014 blev udnævnt til Danmarks Riggsspillemand. Når de giver koncerter, fortæller de også om nogle af de musikalske —>

GANSPIL

traditioner i de egne, de besøger, og netop indenfor spillemandsmusikken indtager Læsø en særstilling. Velkommen til en uforglemmelig liveoplevelse krydret med humor og historier fra gruppens mange år på landevejen.

Entré: 100, - kr. - billetsalg v/indgangen.

KIM SJØGREN

KIM SJØGREN I BYRUM KIRKE TORS. 31. JULI KL. 20.00

Den verdenskendte og folkelige violinist vil i løbet af sin ferie her på øen underholde læsøboerne og de, der elsker Læsø med en gratis koncert.

Kim Sjøgren, der i år runder de syv årtier, har spillet violin, siden han var tre år gammel. —>

Da han var 12 år blev han optaget på “Det Jyske Musikkonservatorium” og debuterede som blot 17-årig. Fem år senere blev han koncertmester i Det Kgl.Kapel som den hidtil yngste i Kapellets historie. I 2015 blev han udnævnt til professor i violin og kammermusik på Det Jyske Musikkonservatorium. Han har modtaget adskillige priser og har givet koncerter i stort set alle kontinenter.

Kim Sjøgren mestrer næsten alle musikgenrer, blander klassisk og populær musik på scenen og kombinerer gerne violinspillet med rollen som entertainer.

Vi kan se frem til en mesterlig og festlig musikoplevelse med den folkekære violinist samt få mulighed for at købe en af hans talrige CD’er eller erindringsbogen “Manden med violinen”, der udkom sidste år.

Fri entré - men kom gerne i god tid for at sikre dig en god plads.

NJV-ENSEMBLE I BYRUM KIRKE LØR. 16. AUG. KL. 15.00

I 2015 skrev salmedigter Benedikte Præstholm og komponist Søren Birch sommersalmen “Hvor himlens rum er vidt og lyst”. Salmen blev fremført for første gang for 10 år siden en sommeraften i Furreby kirke af et til lejligheden samlet kor bestående af musiklærere, kirkesangere og organister fra Nordjylland. Siden den smukke sommeraften har koret fortsat med at synge men under navnet Nordjysk Vokalensemble, og her i jubilæumsåret tager de erfarne sangere en afstikker til Læsø, hvor deres velklingende stemmer vil underholde med dejlige sommersange og flotte korsatser som “Sicut Cervus og Rheinbergers “Abendlied”.

Ensemblet arbejder også med nyere musik og vil præsentere os for Stine Pilgaards smukke “Fortabt er jeg stadig” i arrangement af korets dirigent Jens Mathiasen samt værker af den unge norske komponist André Arnesen.

Entré: 50, - kr. - billetsalg v/ indgangen.

NORSKE KORTONER I BYRUM KIRKE LØR. 13. SEPT. KL. 15.00

Mandal kammerkor fra Norges sydligste by har i forbindelse med et weekendbesøg på Læsø tilbudt en gratis koncertoptræden. Det har vi i koncertudvalget taget hjerteligt imod og glæder os til at præsentere 30 glade og motiverede sangere og deres dirigent Tormod Lindland.

Korets repertoire er meget varieret og strækker sig fra klassisk og moderne a capella korsang til norske folketoner, jazz og Beatles.

De norske korister har tidligere fremført hele John Rutter's Requiem sammen med orkester og har her i foråret holdt en Beatletribute med solister og band.

Gratis entré

KONCERT M/GYLDNE TONER I BYRUM KIRKE TORS. 16. OKT. KL. 19.30

Vokalensemblet Læsø Cordialis og dirigent Vibeke Rolskov byder på musikalsk oplevelse i efterårsferien, hvor de fortolker udvalgte vokalsatser om livet og årets gang.

Klassisk og romantisk møder nye toner.

Sangskatten glimter efterårsgyldent både i kor og fællessange.

Vibeke brænder for at få alle til at synge, leder aftenen og kæder tingene sammen.

“ Vi har i den danske og europæiske sangskat den smukkeste tradition. Sangene udtrykker fortællingen om at være menneske, sjælens bevægede liv og dybden i vores historie. I sangene kan vi sammen løfte sindet, kulturfællesskab opleves. Og det samme sker accentueret i korsatserne, hvor de forskellige stemmer finder samklang. Korsang er her og nu tilstedeværelse i harmoni. Både når vi lytter, og når vi synger”. —>

LÆSØ CORDIALIS

Cordialis er et klassisk a cappella ensemble med et par håndfulde entusiaster under ledelse af Vibeke Rolskov, der også selv synger med.

Udtryk, sangglæde og musikalsk varme kendetegner ensemblet.

Entré: 50, - kr.

Billetsalg v/ indgangen

SPIL & SYNG DANSK I BYRUM KIRKE TIRS. 28. OKT. KL. 19.00

I løbet af uge 44 byder Danmark på det store landsdækkende Spil Dansk arrangement, som det har været tradition for i mange år.

Landet over dykkes ned i den store danske sangskattekasse af poesi, historie og melodier. Med sange der går over hundrede år tilbage; salmer, viser, sange om Gud, nationalromantik og kærlighed til arbejder-, revy-, protest-, højskole- og pop-sange, hvor rigtig mange er kommet til de seneste år.

Fællessang skaber fællesskab –syng med og oplev hvor mangfoldig vores fælles sangskat er på tværs af alder og interesser.

Syng dig ind i fællesskabet - det er netop sangene der bringer os sammen.

MARIANNE & MICHAEL

“ EN NY BEGYNDELSE ” SØN. 30. NOV. KL. 19.30

En julekoncert fuld af poesi, nærvær, håb og hjertevarme.

Alt det, vi har brug for lige nu.

En meget personlig koncert den første søndag i advent med skuespiller og sanger Marianne Mortensen og musiker og komponist Michael Vesterskov, der vil forkæle os med 70 min. underholdning af nyskrevne salmer og sange og de mere kendte, der er indbegrebet af jul for os alle. —>

KONCERTKALENDEREN 2025

—> fortsat info om julekoncerten “EN NY BEGYNDELSE”:

Smukt kædet sammen af digte og små fortællinger fulde af tro, håb og kærlighed.

Entré: 150, - kr.

Arrangør: Ældresagen og Kirkerne på Læsø.

På arrangørernes hjemme - og Facebook side samt næste KirkeNyt opdateres arrangementet og billetkøb m.m.

Sæt allerede nu kryds i kalenderen søndag 30. november kl. 19.30 og oplev den fineste adventsgave.

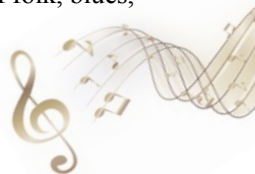
CIRKA 1/2 TIMES MUSIK I BYRUM KIRKE ONSDAGE KL 12.00

Korte onsdags-middags-koncerter kl. 12.00 -12.30 på Læsø har eksisteret siden 2018, arrangeret af Matthias Grün.

Disse halvtimes og velbesøgte koncerter præsenterer publikum for en farverig blanding af folk, blues, jazz og let klassisk musik v/en række lokale og passionerede kunstnere.

Allan Strøm, Jeannine Brödel, Line Marie Gaai Jensen, Marianne Gade, Simon Grün og “Læsø Jazz & Blues DeLight” - alias Søren Boelsskifte, Tommy Tvede, Kurt Dacke og Matthias Grün medvirker i 2025-programmet.

Gratis entré.

Sogneudflugt 2025

Søndag den 14. september skal vi igen på sogneudflugt - vi glæder os til godt selskab i alle aldre.

Efter høstgudstjenesten kl. 10.00 i Byrum kirke bliver vi hentet af Thomas Olsen i Rønnerbussen og kørt til Café Buch, hvor Maria står klar med en lækker brunch.

Når vi har nydt den velsmagende mad, kører Thomas os en tur til Store Dal, hvor han vil fortælle lidt om naturnationalparken.

På hjemturen slår vi en smut forbi "Håbet", som er Per Kirkebys tidligere atelier.

Vi slutter som vanligt af med eftermiddagskaffe i Sognehuset Kirkensgaard.

Tilmeldingsfrist senest søndag den 7. sept. til Inger Bondesen på tlf. 2112 2333

Prisen for denne skønne dag er **150 kr.**, - alt inklusiv.

Det sejlede sømandshjem

Stig ombord når Bethel besøger sin "hjemhavn" og lægger til kaj i Østerby Havn på **Læsø 1. - 4. september**. På skibet kan du hilse på sømandsmissionær Leif Rasmussen og hans frivillige besætning. Velkommen ombord til en rundvisning, en kop kaffe og nogen at tale med.

Aftentræf på skibet **mandag 1. sept. kl. 19.30** m/sang og musik af "De rustne søm", fællessang, tale og kaffe. Kom og mød skibets folk!

Møde i missionshuset

Onsdag 17. sept. kl. 13.30

holder Indre Mission
Vendsyssel kredsmøde
i Østerby missionshus.
Tale, fællessang, samvær
og kaffebord. Alle er hjertelig velkommen.

SOGNE INFO

Døbte

- 22.03: Xandra Mangabat Ydegaard
- 12.04: Ellie Vilsen Levorsen
- 20.04: Elmer Stoklund Haarsløv
- 24.05: Ida Augusta Ravn Brudsgaard

Døde

- 08.02: Susanne Nyrsted Zeuthen
- 25.02: Kaj Klarup
- 09.03: Niels Peter Christensen
- 14.03: Jens Christian Nielsen
- 16.03: Susanne Birgit Elisabet Olsson
- 26.03: Annita Agnvig Kjærgaard
- 29.03: Inga Miller Jensen
- 03.04: Karl-Dietrich Kessler
- 04.04: Yvonne Kaa
- 09.04: Poul Erik Jensen
- 13.04: Karen Gytikjær Wennerwald
- 16.04: Erik Rossen Kristensen
- 15.05: John Lorentzen Faldt
- 15.05: Erik Petersen
- 18.05: Alf Christiansen
- 24.05: Gudbert Jensen

Institutionsgudstjenester

Ældregudstjenester på Plejehjemmet

19/8 *Plejehjemsgudstjeneste kl. 14.30*

16/9 *Plejehjemsgudstjeneste kl. 14.30*

21/10 *Plejehjemsgudstjeneste kl. 14.30*

18/11 *Plejehjemsgudstjeneste kl. 14.30*

MØD LÆSØ KIRKER I SOMMERLANDET

Smukke onsdage sommeraftner kl. 20.00
på øens to havne - en stund m/musik, sang og
pause over reflekterende ord fra præsten:

Syng Solen Ned

Den folkelige aftensang på havnen knyttes
sammen med det kristne budskab.

Du er, som traditionen byder, velkommen til at
foreslå en salme fra kirkens medbragte sanghæfte.

I år præsenteres en revideret og fornyet udgave af
hæftet, som udlånes til samtlige Syng Solen Ned.

Ønsker du at erhverve dit eget eksemplar,
er det muligt på stedet til 20,- kr.

LÆSØ KIRKERS MENIGHEDSPLEJE

Vågetjenesten

Læsø Vågetjeneste - under Menighedsplejen og tilknyttet Læsø Døgnpleje - har eksisteret siden juli 2018. Vi er pt. 18 vågere, hvoraf enkelte stadig er på arbejdsmarkedet. Alle bidrager med et stort engagement. Vore vagter er almindeligvis fra kl. 23 - 07.00 Vågetjenesten har sin naturlige gang på Plejehjemmet, men kommer også i private hjem. Vågetjenesten har tavshedspligt, i lighed med sundhedspersonale, og den værner vi om. Formålet med vågetjenesten er at yde støtte og nærvær til døende og at aflaste pårørende. Har du brug for Vågetjenesten, skal du af praktiske årsager kontakte Læsø Døgnplejes tlf: 3036 7426

Koordinator Hanne Junge

Besøgstjenesten

Kunne du tænke dig en besøgsven, en du kan hygge og snakke med eller evt. læse Læsø-Posten med? Eller kunne du tænke dig at være besøgsven og give et par timer af din tid? Få mere information, kontakt: Jørgen Toftlund
tlf.: 53620651
mail: mjtoftlund@gmail.com

Søndags - Caféen

Menighedsplejens Søndags-Café er åben hver søndag eftermiddag kl. 13.30 - 16.00 i Kirkensgaard og er for alle, der har lyst til en hyggestund i selskab med andre over en kop kaffe/te.

Måske kunne du også tænke dig at være med til at brygge kaffen eller at vide mere om caféen?

Kontakt: Jørgen Toftlund
tlf.: 53620651 mail: mjtoftlund@gmail.com

Gudstjenester i Læsø Kirker

Kontakt til fungerende præster i Læsø Kirker ☎ 21491001/21343717

Dato	Byrum	Østerby	Vesterø
22/6 1. s. eft. trinitatis			10.00 E.B.
29/6 2. s. eft. trinitatis		10.00 ★ H.V.J.	
2/7 ons. Syng Solen Ned		20.00 Østerby Havn E.B.	
6/7 3. s. eft. trinitatis	10.00 E.B.		
9/7 ons. Syng Solen Ned			20.00 Vesterø Havn E.B.
13/7 4. s. e. trinitatis			10.00 E.B.
16/7 ons. Syng Solen Ned		20.00 Østerby Havn E.B.	
20/7 5. s. e. trinitatis		10.00 ★ E.B.	
23/7 ons. Syng Solen Ned			20.00 Vesterø Havn W.N.R.
27/7 6. s. eft. trinitatis	10.00 W.N.R.		
30/7 ons. Syng Solen Ned		20.00 Østerby Havn B.K.N.	
3/8 7. s. eft. trinitatis			10.00 B.K.N.
6/8 ons. Syng Solen Ned			20.00 Vesterø Havn H.B-M.
10/8 8. s. eft. trinitatis		10.00 ★ H.B-M.	
17/8 9. s. eft. trinitatis	10.00 E.B.		
24/8 10. s. eft. trinitatis			10.00 E.B.
31/8 11. s. eft. trinitatis	10.00 E.B. Konfirmandopstart		
7/9 12. s. eft. trinitatis		10.00 L.M.P.	
14/9 13. s. eft. trinitatis	10.00 ★ E.B. HØSTgudstj. m/offergang Sogneudflugt for tilmeldte		
21/9 14. s. eft. trinitatis			10.00 E.B.
28/9 15. s. eft. trinitatis		10.00 E.B.	
5/10 16. s. eft. trinitatis	10.30 ★ E.B. BUSK: BørnUngeSognKirke		
12/10 17. s. eft. trinitatis			10.00 F.F.
19/10 18. s. eft. trinitatis	10.00 K.G.V.		
26/10 19. s. e. trinitatis		10.00 ★ E.B.	
31/10 fre. Familie-Halloween		16.30 E.B.	

KIRKERNES AKTIVITETER
annonceres i Læsø-Posten, på Læsø kirkers facebookside og i kirkens kalender, som du finder på hjemmesiden: laesoekirker.dk Velkommen i kirkerne på LÆSØ!

v/MobilePay bedes indbetalingen fortages på den aktuelle dato for aktiviteten samt oplyse denne: kollekt, entré osv. Tak.
Eksempel: Kollekt indbetalt 10/3-2025

Her kan du betale med
520640

MobilePay

Vikarierende præster på Læsø:

28 + 29/6 Hanne Villumsen Jørgensen
21 - 27/7 Winnie Rischel
28/7 - 4/8 Bo Kring Nicolaisen
4/8 - 10/8 Henrik Bang-Møller
1 - 7/9 Lise Munk Petersen
6 - 12/10 Finn Feilan
13 - 19/10 Katharina G. Vielsted

Kirkekollekter i Læsø Kirker

★ Stjernen indikerer indsamling, se formål nedenfor.
29. juni Sømandsmissionen
20. juli Jysk Børneforsorg
10. aug. Dansk Oase
14. sept. Venskabsmenigheden i Beirut. Høstoffer.
5. okt. KFUM og K-spejdere. BUSK
26. okt. Menighedspleje
16. nov. Soldatermissionen